

ІННОВАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ І СПЕЦІАЛЬНІЙ ОСВІТІ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
конференції

м. Черкаси, 14 травня 2025 року

Міністерство освіти і науки України
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Національна академія педагогічних наук України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира
Винниченка
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Мукачівський державний університет
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Мелітопольській державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ІННОВАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ І СПЕЦІАЛЬНІЙ ОСВІТІ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції
м. Черкаси, 14 травня 2025 року

УДК 373.3

Рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 4 від «25» червня 2025 року)

Рецензенти: Лісова Наталія Іванівна, доктор педагогічних наук, проректор з питань ЗНО та моніторингу якості освіти, Комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Акуленко Ірина Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри математики та методики навчання математики, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

Інновації в початковій і спеціальній освіті: досягнення та перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2025. 246 с.

У збірнику подано результати науково-дослідницької діяльності провідних українських науковців, молодих учених, аспірантів, магістрантів із проблеми перспектив і досягнень упровадження інновацій у початковій і спеціальній освіті в контексті викликів освітньої реформи в Україні. Матеріали збірника подано в авторській редакції.

УДК 373.3

© ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2025

© Автори статей, 2025

ЗМІСТ

Багатченко А. А.	Інноваційні технології корекції мовлення дітей із тяжкими порушеннями мовлення в сучасному освітньому середовищі	8
Барбашова І. А.	Використання в початковій школі хмарних і мобільних технологій навчання	12
Бевз Т. А.	Інноваційне навчання як виклик і можливість: педагогічна рефлексія і практика	15
Біда О. А., Орос І. І., Чичук А. П.	Особливості роботи вчителів у міжкультурному просторі Закарпаття	17
Боюк А. О.	Ергономізація предметного середовища як фактор інтенсифікації освітнього процесу початкової школи	22
Висоцька В. М.	Теоретичні основи застосування народознавчого матеріалу на уроках математики в початковій школі	25
Волкова Д. Ю., Пакушина Л. З.	Затримка мовленнєвого розвитку в дітей: причини та основні прояви	27
Гадецька Д. О., Зорочкіна Т. С.	Інформаційно-комунікаційні технології як засіб розвитку пошуково-дослідницької діяльності молодших школярів	30
Гнезділова К. М.	Інтеграція традиційних та інноваційних технологій у професійній діяльності вчителя початкових класів в умовах невизначеності	33
Голубенко О. В.	Психолого-педагогічна підтримка дітей з ООП: синтез національного досвіду та зарубіжних стратегій	35
Дереш В. С.	Залучення батьків до реалізації інклюзивного освітнього процесу	38
Дула О. А.	Психосоціальне благополуччя учасників освітнього процесу : дієві практики	41
Ельфонт Г. В.	Розвиток критичного мислення через математичні завдання у STEM-уроках	52
Заболотенко О. В., Харченко І. М.	Особливості формування управлінської компетентності майбутніх учителів початкової школи	55
Здір А. Р.	Розвиток іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій	58
Здір Д. Р.	Концептуальні засади організаційно-методичної підготовки	

	майбутніх учителів початкових класів до реалізації елементів STEM-освіти	61
Іванченко Т. М.	Впровадження прогресивних дидактичних ідей вітчизняних дидактів кінця ХХ століття в сучасну практику початкового навчання	64
Катруш Я. О., Мовчан В. І.	Сучасні методи морально-естетичного виховання молодших школярів засобами образотворчого мистецтва	68
Кашуба Л. В.	Практикоорієнтована модель підготовки дефектологів	72
Кілко О. Ю.	Онлайн-дошки для організації дистанційного навчання молодших школярів	74
Клименко Т. О.	Пізнавальна активність як складова групової діяльності учнів початкової школи	77
Кононенко А. О.	Упровадження STEM-технологій в освітній процес початкової школи	79
Котелянець Н. В.	Діяльнісний підхід як основа організації освітнього процесу в НУШ	82
Кравцова Н. О.	Козацька педагогіка як ефективний засіб розвитку громадянської компетентності учнів початкової школи	85
Крамська З. М.	Особливості впровадження сучасних педагогічних інновацій у підготовку майбутніх учителів початкової школи	88
Крутенко О. В.	Гейміфікація як інноваційна педагогічна технологія в початковій школі	91
Кучинська Л. В., Гудима Н. В.	Формування правописної компетентності молодших школярів за допомогою СНАТGPT	94
Лещенко І. Т.	Педагогічна підтримка і супровід інклюзивних практик для дітей з особливими освітніми потребами	97
Лещишин Д. І.	Наукові підходи до визначення поняття «школа сприяння здоров'ю» в історії вітчизняної педагогічної думки кінця ХХ століття	100
Мазченко Р. А.	Формування самостійного читача: з досвіду роботи	103
Малишева Л. С., Пашенко М. І.	Компетентність як складова підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності	106

Маловічко Н. Ю., Мовчан В. І. Марченко В. Ю., Здір Д. Р.	Особливості застосування інтерактивних технологій у початковій школі	109
	Особливості розвитку STEM-компетентності молодших школярів в освітньому процесі початкової школи	113
Матвієнко А. І., Яцина С. М.	Психолого-педагогічні умови розвитку молодших школярів через LEGO в системі інноваційної освіти	116
Межевих Є. М.	Інновації в початковій освіті: досягнення та перспективи	118
Мовчан В. І.	Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування інноваційної компетентності учнів	121
Мойсієнко І. М.	Невідомі сторінки біографії й педагогічної діяльності М. І. Пирогова	123
Москаленко А. В.	Використання ігрових технологій у проєктній діяльності молодших школярів	128
Мостовий Л. П.	Сурдопедагогіка в системі допомоги дітям із порушенням слуху	131
Мотуз А. А.	Імерсивні технології як засіб розвитку просторового мислення молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	134
Неволіна Т. В., Гнезділова К. М.	Особливості формування навичок фінансової грамотності на уроках математики в початковій школі	136
Недавніа А. О.	Методика використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання математики в початковій школі	138
Недбайло Ю. О.	Дидактична гра як засіб інтелектуального розвитку учнів початкових класів	141
Нетована А. І. Нінова Т. С.	Інклюзивне навчання в реаліях сьогодення Навчальна практика з природознавства у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи	143 145
Орловська Т. О., Литвин І. М.	Сучасні виклики інклюзії: як новітні педагогічні технології змінюють доступ до освіти для дітей з особливими потребами ...	148
Островка О. В., Кас'яненко О. М.	Інклюзивна освіта в Україні та за кордоном: порівняльний аналіз моделей підтримки дітей з ООП	151

Пакушина Л. З.	Професійний розвиток майбутніх учителів-логопедів в умовах українського сьогодення	153
Петриченко О. В.	Від гри до знань: адаптивні та інтелектуальні освітні середовища для молодших школярів	155
Петрух Н. П.	Розвиток інтересу до математики в молодших школярів засобами цифрових сервісів	158
Поділько Т. П.	Мистецтво фантазувати: застосування нетрадиційних технік малювання для розвитку креативного мислення учнів початкових класів	160
Поліщук Д. В., Мовчан В. І.	Особливості національно-патріотичного виховання учнів початкових класів на уроках інтегрованого курсу «Дизайн і технології»	163
Свириденко Г. В.	Метод Марії Монтесорі в корекційній роботі з учнями початкових класів у системі інклюзивного навчання	166
Смеречак Л.	Особливості використання хвилялки в роботі фахівця соціальної сфери з дітьми з особливими освітніми потребами	169
Спіян А. А., Зорочкіна Т. С.	Розвиток інтелектуальної культури молодших школярів інноваційними методами навчання	170
Стеблівець В. О.	Методика формування комунікативної компетентності молодших школярів під час проведення ранкового кола	173
Сухомлінова А. С.	Віртуальні середовища для розвитку соціальних навичок дітей з особливими освітніми потребами	176
Таран К. О.	Інклюзивна компетентність вчителя як основа організації інклюзивного навчання в початковій школі в умовах війни	179
Тесля В. В.	Сутність і зміст поняття «екологічна компетентність» у сучасному освітньому контексті	183
Титаренко О. В., Нінова Т. С.	Педагогічні умови становлення екологічно доцільної поведінки учнів початкової школи	186
Тищенко Д. С., Пакушина Л. З.	Адаптація дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення до умов навчання як актуальна проблема	189

Третиннікова Л. А., Литвин І. М.	Особливості освітньої діяльності дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в спеціальній школі	191
Тригуб Ю. С., Гнезділова К. М.	Формування інформатичного словника на уроках «Я досліджую світ» у сучасній початковій школі	193
Трофімова Д. А., Литвин І. М.	Формування громадянської компетентності молодших школярів в позаурочній діяльності	196
Трохименко Ю. В.	Диференційований підхід у процесі навчання математики учнів початкової школи	198
Турубарова А. В.	Мислення зростання як чинник формування професійної компетентності педагога	202
Удовик Я. М.	Організаційно-педагогічні умови формування екологічної свідомості молодших школярів	205
Ульяницька К. С., Віцукаєва К. М.	Соціальна реабілітація дітей з особливими потребами засобами ігротерапії	207
Федоренко А. О., Форостян О. І.	Впровадження сучасних підходів і технологій у корекційно-розвитковій роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення	210
Халимоненко В. Ю.	STEM, STEAM та інноваційні методи навчання в початковій і спеціальній освіті	213
Хаюк М. Ю.	Мобільні додатки та онлайн-платформи для навчання математики у початковій школі	216
Черкашина К. А.	Розвиток професійної компетентності педагогів: нові методи та інструменти в освітньому процесі	218
Чирко К. Є.	Формування соціально-емоційної компетентності учнів початкової школи в умовах сучасного освітнього середовища	221
Чумак Т. В., Шевченко Ю. М.	Медіатехнології в інклюзивній освіті: міжнародний і вітчизняний досвід дистанційного навчання дітей із порушеннями мовлення	223
Шапіна Ю. А.	Формування дослідницьких навичок через проєктну діяльність на уроках «Я досліджую світ»	226
Шарапа Б. А., Мовчан В. І.	LEGO-конструктор як ефективний інструмент формування логічного мислення в учнів початкових класів	228
Шершньова О. В.	Роль асистента вчителя в інклюзивному класі: практичні аспекти і міжнародний досвід	231

Шпак В. П.	Виховна година в сучасній початковій школі: зміст, критерії, вимоги	234
Шульга І. О.	Досвід навчання людей з інвалідністю в закладах вищої освіти України та інших країн світу	
Яковенко А. В., Зорочкіна Т. С.	Застосування інноваційних засобів навчання в початковій школі	
Яцина С. М., Гуйван Л. В.	Освітні інновації в навчанні молодших школярів української мови та читання	

3. Присяжнюк Т. Сутність поняття «Логічне мислення». *Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації* : матеріали V Всеукраїнської наукової конференції. Тернопіль 2009. С. 104–107.

4. Мовчан В., Шарапа Б. Особливості LEGO-конструювання в початковій школі. *Formation of prospects for the global development of humanity: modern problems of science and technology* : XVII Міжнародна науково-практична конференція. Больонья, 2024. С. 134–136.

Шершньова О. В.,

викладач-стажист кафедри початкової і спеціальної освіти,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
(м. Запоріжжя)

РОЛЬ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Головною метою розвитку сучасного суспільства є повага до людського розмаїття, установлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист і повну інтеграцію в соціум усіх верств населення, а також осіб із обмеженими можливостями. В основу інтеграції закладено принцип доступності та дотримання прав людини щодо рівного доступу до здобуття якісної освіти. Будь-яка дитина, недивлячись ні на які порушення психофізичного розвитку, має однакові потреби, як інші члени суспільства і повинна вести життя, максимально наближене до нормального.

Інклюзивна освіта є одним із головних напрямів модернізації освітніх систем у всьому світі. Вона спрямована на створення рівних можливостей для навчання дітей із різними освітніми потребами, зокрема, тих, які мають особливі освітні потреби (далі – ООП). Однією з ключових фігур, що забезпечують ефективність інклюзивного навчання, є асистент учителя. Його завдання полягає в підтримці як учнів, так і педагогів, сприяючи адаптації дітей з ООП у класному середовищі.

У багатьох країнах асистент учителя відіграє важливу роль у забезпеченні інклюзії. Проте функції цієї посади, її правовий статус, рівень підготовки і методи роботи значно відрізняються залежно від національних особливостей системи освіти. В Україні посада асистента вчителя офіційно запроваджена після змін у законодавстві щодо інклюзивної освіти у 2017 році. Відтоді цей фахівець став важливим учасником освітнього процесу в інклюзивних школах.

Асистент учителя – це педагогічний працівник, який допомагає вчителю організовувати освітній процес, особливо в інклюзивних класах, де навчаються діти з ООП. Його головне завдання – створити сприятливі умови для кожного учня, забезпечуючи рівні можливості у здобутті освіти.

Основними функціями асистента вчителя є такі:

- постійно спілкується з батьками, надаючи їм необхідну консультативну допомогу;
- інформує членів команди супроводу і батьків про досягнення учня, допомагає в організації навчально-виховного процесу;
- проводить спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей;
- допомагає концентрувати увагу, сприяє формуванню саморегуляції та самоконтролю учня;
- співпрацює з фахівцями, які працюють із дитиною з ООП і приймають участь у розробленні ІПР, забезпечує разом з іншими працівниками здорові та безпечні умови навчання, виховання та праці;
- здійснює соціально-педагогічний супровід дітей з ООП;
- дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учнів;
- сприяє розвитку дітей з ООП, поліпшенню їхнього психоемоційного стану;
- стимулює розвиток соціальної активності дітей, сприяє розкриттю їхніх здібностей, талантів, шляхом їхньої участі в науковій, художній творчості;
- створює навчально-виховні ситуації, обстановку оптимізму і впевненості у своїх силах і майбутньому.

Посада асистента вчителя нині у класах з інклюзивним навчанням є вкрай важливою, адже дитина з ООП, яка навчається за інклюзивною формою, потребує його допомоги у процесі навчання і не тільки. Тому дуже важливо при призначенні асистента вчителя враховувати психологічні особливості сприйняття цієї людини дитиною, адже вона повинна щодня спілкуватися з асистентом вчителя, і несприйняття його особистості учнем може привести до факту виникнення небажання дитини відвідувати навчальні заняття, нанести психологічну травму як дитині, так і педагогу.

Асистент учителя в нормативно-правовому забезпеченні закріплений у законодавстві з 2017 року. Асистент є членом педагогічного колективу. Фінансування державне, але не завжди достатнє. Часто школи не можуть найняти достатньо асистентів. З огляду на зарубіжний досвід (США, Велика Британія, Фінляндія, Німеччина) асистент учителя в більшості країн має чітко визначений статус (Teaching Assistant, Paraprofessional, Schulbegleiter), з відповідними обов'язками і кар'єрними перспективами. У Британії є 4 рівні асистента Entry Level TA – базова підтримка учнів. General TA – допомога у викладанні. Higher Level Teaching Assistant (HLTA) – може самостійно проводити уроки під наглядом вчителя. Specialist TA – працює з дітьми, які мають складні потреби (наприклад, аутизм або порушення мовлення). У США і Британії фінансування змішане (державні програми + місцеві бюджети). У Німеччині оплачується через систему соціального захисту. Від базової допомоги у класі до проведення навчальних занять (у Великій Британії асистенти можуть викладати певні теми).

У США і Великій Британії є програми сертифікації, у Фінляндії – спеціальні курси і навчання. У багатьох країнах є стандартизовані курси, а у Великій Британії асистенти можуть згодом стати вчителями. Від початкового

рівня (Teaching Assistant) до Advanced Teaching Assistant або навіть учителя через спеціальні програми навчання. У нашій країні асистентом учителя може бути фахівець із педагогічною освітою, вищою освітою та/або професійну кваліфікацію, якщо ж асистент учителя має відповідну кваліфікацію, що відповідає потребам дитини з ООП згідно з її індивідуальним планом розвитку, він може проводити корекційні заняття за договором цивільного-правового характеру. Утім, обсяги таких послуг не повинні перевищувати 12 годин на тиждень (480 годин на рік).

У Німеччині один асистент – один учень. У США і Британії асистент працює як із групою дітей, так і з окремими учнями. У Фінляндії та Британії асистенти можуть проводити додаткові заняття, а у США – допомагати в організації освітнього процесу. У деяких країнах (Німеччина, США) асистенти можуть наряду спілкуватися з батьками щодо прогресу учня. В Україні найчастіше один асистент працює з кількома учнями, допомагає у виконанні завдань, адаптації матеріалів, сприяє соціалізації учня, основна взаємодія йде через вчителя. У розвинених країнах більше уваги приділяється використанню технологій для підтримки інклюзивного навчання.

В Україні та за кордоном асистент учителя виконує схожі функції – допомагає учням з ООП, адаптує матеріали і сприяє інклюзії. Його роль в інклюзивному класі є надзвичайно важливою для забезпечення якісного навчання дітей з ООП. Він допомагає учням реалізувати їхній потенціал, підтримує вчителя та сприяє ефективній соціалізації дітей. Міжнародний досвід показує, що ефективність цієї посади залежить від рівня підготовки, фінансування та підтримки держави. В Україні ще є виклики, що пов'язані з підготовкою асистентів та їхнім фінансуванням, проте міжнародний досвід підтверджує, що якісна підготовка цих фахівців є ключем до успішної інклюзивної освіти, має значний потенціал для розвитку цього напрямку, і подальша інтеграція кращих практик сприятиме побудові якісної інклюзивної освіти. Для вдосконалення інституту асистента вчителя в Україні необхідно запровадити стандартизовані навчальні програми, збільшити фінансування, а також активніше переймати міжнародний досвід.

Список використаних джерел

1. Основні завдання та ролі асистента вчителя в інклюзивному класі / під ред. Л. І. Даниленко. Київ : Генеза, 2021. 175 с.
2. Професійна діяльність асистента вчителя в інклюзивному класі / під ред. О. В. Тюпіної, О. В. Монжиєвської. Умань : Видавництво Уманського державного педагогічного університету, 2023. 256 с.
3. Роль асистента вчителя у навчально-виховному просторі дитини з особливими освітніми потребами / під ред. Н. З. Софій. Київ : Педагогічна думка, 2022. 198 с.